

In verbinding met onze kernen en inwoners,
overheidsparticipatie op maat

In verbinding met onze kernen en inwoners

Overheidsparticipatie op maat

1. Aanleiding

In de volgende documenten hebben we de uitgangspunten vastgelegd die maatgevend zijn voor dit plan.

Communicatiebeleidsplan In verbinding met.....

In het Communicatiebeleidsplan In verbinding met.... staat dat we verder willen inzetten op het gebied van participatie; zowel op het gebied van burgerparticipatie als op het gebied van overheidsparticipatie.

1. Burgerparticipatie: burgers doen mee met initiatieven van de overheid. Bij burgerparticipatie stippelt en voert de gemeente beleid uit en biedt in één of meerdere fases daarvan gelegenheid aan burgers om mee te denken of hun mening te geven. Burgerparticipatie is gericht op meeweten, meedenken, meewerken en meebeslissen door burgers over gemeentelijk beleid, projecten en de uitvoering ervan. Het doel daarvan kan zijn om het resultaat te verbeteren en draagvlak te bevorderen bij burgers.
2. Overheidsparticipatie: de overheid doet mee aan initiatieven van burgers. Inwoners bedenken iets, de overheid kijkt desgevraagd hoe ze mee kan doen (burgerinitiatieven). De rol van de gemeente is vooral die van samenwerkingspartner. Ondersteunen, meedenken, mogelijkheden zoeken, voorwaarden scheppen: dat zijn de taken van de gemeente bij overheidsparticipatie. De burgers komen met een initiatief en kunnen daarbij een helpende hand gebruiken van de gemeente in de vorm van inzet, geld, kennis, deskundigheid of materiële hulpmiddelen.

De verbinding met onze inwoners staat bij beide onderdelen centraal. Echter bij het ene onderdeel ligt de lead bij de gemeente terwijl bij het andere onderdeel onze inwoners de trekkende rol vervullen. En welke rol heeft de gemeente dan? Hoe stellen wij ons in op de toekomst? In dit stuk richten we ons specifiek op dit laatste onderdeel: overheidsparticipatie.

Sociale Toekomstvisie 2012-2020

In de Sociale Toekomstvisie 2012-2020 staat dat er steeds meer wordt gestuurd op een compacte overheid, waarbij er een groter beroep wordt gedaan op de samenleving ("kleine overheid, grote burger"). Ook vragen onze inwoners zelf steeds meer zeggenschap over de ruimtelijke- en sociale invulling van hun dorp of buurt. Dat vraagt van ons een andere houding; van een sterk bepalende en uitvoerende rol naar faciliterende en ondersteunende rol. Vertrekpunt daarbij is het zoeken naar samenwerking en investeren in vitale coalities met onze inwoners, kernen, organisaties, scholen en ondernemingen in Olst-Wijhe.

Startnotitie Kernen in Olst-Wijhe, zo doen wij dat

In 2006 is de startnotitie "Kernen in Olst-Wijhe, zo doen wij dat" vastgesteld waarin is afgesproken dat in elke kern een Dorpsontwikkelingsplan (DOP) wordt opgesteld. Het unieke hieraan was dat de kernen veel ruimte en zeggenschap kregen van het bestuur, zelf verantwoordelijk waren voor de invulling en dat de gemeente vooral een faciliterende en initiërende rol had. Hierover zijn bij de start van het traject heldere afspraken gemaakt (zie bijlage 1). Via deze DOP's hebben we zelf ervaren welke creativiteit er in de kernen aanwezig is. Alle kernen hebben inmiddels een DOP (of zijn bezig met de uitvoering) en er is een evaluatie geweest van deze werkwijze.

Kracht van Salland

'De Kracht van Salland' richt zich op het leggen van verbindingen in een krachtig netwerk. Het nieuwe programma is gericht op het versterken van de economie door slim gebruik te maken van deze infrastructuur en Salland op de kaart te zetten. Ondernemerschap, bundeling van kracht en kennis vanuit de bevolking en duurzaamheid vormen de rode draad in het nieuwe programma. In de uitvoering staan flexibiliteit en resultaatgerichtheid voorop. De gemeente heeft zich gecommitteerd aan dit initiatief.

Vanuit De Kracht van Salland werken allerlei Sallanders samen aan:

- Leader: innovatieve en integrale projecten (people, planet, profit) vanuit de samenleving
- Salland Deal (projecten op gebied van landbouw, landschap, natuur, water)
- Duurzaamheid

- Salland Marketing (toerisme, recreatie)

Coalitieakkoord 2014-2018

In het Coalitieakkoord 2014-2018 staat:

- Er wordt een vervolg gegeven aan de doorontwikkeling van de methodiek dorpsontwikkelingsplannen. De inwoners van de kernen worden gestimuleerd na te denken over het behoud en zo nodig vergroten van de kwaliteit van de eigen leefomgeving. Daarbij wil de gemeente ondersteunen, meedenken, mogelijkheden zoeken en voorwaarden scheppen.
- De evaluatie van de kernenbezoeken wordt gebruikt om een doorontwikkeling van de kernenbezoeken te bereiken.
- De veranderende verhouding tussen overheid en samenleving betekent een andere rol voor de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie. Daarvoor worden andere instrumenten ingezet. Nieuwe overlegvormen als Ronde Tafel Gesprekken, de ideeënmakelaar, de rol van een gebiedscoördinator kunnen onder meer instrumenten zijn om de overheidsparticipatie te bevorderen.
- Bij nieuwe initiatieven van inwoners en organisaties stellen bestuur en organisatie zich behulpzaam op. Nieuwe initiatieven worden benaderd vanuit het principe: "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij".

Bedrijfsvoeringsvisie "Naar de organisatie van morgen"

De bedrijfsvoeringsvisie is gebaseerd op de termen SLIM: Samen, Logisch, Inspirerend en Meerwaarde. Samen werken aan een gezamenlijk resultaat waarbij we als gemeente synergie creëren tussen de burgers, bedrijven en instellingen en de gemeente met als resultaat voor de gemeenschap dat de samenwerking meer oplevert dan de som der delen. *Jouw oplossing + mijn oplossing = onze oplossing!*

Het is dus duidelijk dat we onszelf niet meer de vraag hoeven te stellen óf we als gemeente in willen spelen op initiatieven uit de samenleving aangezien we die al duidelijk meerdere malen hebben omarmd. De vraag is nu hoe we dit verder kunnen invullen. Bovenstaande zaken leiden tot dezelfde organisatie vraag waar we antwoord op willen geven:

- Wat betekent de veranderende vraag van de samenleving voor de houding en het gedrag van de gemeente en hoe willen we dat verder invullen?

2. Input

Afgelopen jaren zijn we als gemeente veelvuldig met het thema overheidsparticipatie bezig geweest. Er zijn een aantal burgerinitiatieven omarmd: bv Aardehuizen, Vriendenerf, Kracht van Salland, Glasvezel, Infocentrum Den Nul en Olst mooier aan de IJssel. Ook zijn er meerdere gesprekken gevoerd, zowel intern als extern, om te achterhalen wat de wensen nu zijn. Hieronder een overzicht (waarbij ook enkele rapporten zijn aangegeven die de afgelopen jaren zijn uitgebracht, zonder daarbij de pretentie te hebben dat dit overzicht compleet is):

- Eind 2012 is de evaluatie van de DOP's geweest waarin is weergegeven wat we kunnen leren van dit traject en welke aanbevelingen de betrokkenen hebben (bijlage 2).
- 2013-2015: Provincie, gemeente, ondersteunende instanties organiseren veel seminars, bijeenkomsten en gesprekken over de veranderende samenleving, burgerkracht en de rollen die een ieder daarin heeft. Ook wordt er een lerend netwerk van professionals opgezet waar Olst-Wijhe ook in participeert.
- 18 maart 2013: een thematische raadsbijeenkomst waarin Rien Fraanje van de Raad voor het openbaar bestuur een avond leidt waarin we via stellingen debatteren over de herontdekking van de samenleving. Hij geeft toelichting aan raadsleden, 'gedroomde burgers' en ambtenaren op het rapport 'Loslaten in vertrouwen' met daarin de overheidsparticipatietrap
- 24 juni 2013: vaststelling Communicatiebeleidsplan met daarin de uitgangspunten rondom overheidsparticipatie.
- December 2013: Provincie en UTwente brengen het rapport 'Burgerinitiatieven in Overijssel' uit. De belangrijkste conclusies en aanbevelingen daaruit zijn dat initiatieven zich richten op bepaalde specifieke terreinen, vooral in de directe leefomgeving van burgers. Veel burgers, uit

allerlei segmenten van de samenleving zijn actief in burgerinitiatieven. De “doe-democratie” is geen diplomademocratie. Burgers blijken zich verder, voor wat betreft hun kennis en vaardigheden en in het leggen van contacten, vaak heel goed zelf te kunnen redden. Ten slotte is het voor de totstandkoming van initiatieven van belang dat burgers worden gevraagd om zich in te zetten. Een overgrote meerderheid (rond de 90 procent van de initiatiefnemers) is tevreden over de geboden ondersteuning. Opvallend is wel dat in een aantal gevallen blijkt dat burgers naar eigen zeggen ook worden ondersteund als ze dat zelf niet zonder meer nodig achten. Kennelijk wordt er dus ook regelmatig ongevraagd ondersteuning geboden. Uit het onderzoek blijkt tegelijkertijd ook dat initiatiefnemers regelmatig worden geconfronteerd met procedurele, procesmatige en beleidsmatige drempels in het gemeentelijke functioneren. Ondanks het feit dat gemeenten aangeven maatregelen te hebben genomen om dit zoveel mogelijk te voorkomen, lijkt er hier nog voldoende ruimte voor verbetering. Voor effectieve ondersteuning is maatwerk cruciaal. Ondersteuners dienen zich van geval tot geval de vraag te stellen of ondersteuning zinvol is. Als die vraag bevestigend wordt beantwoord dan is vervolgens de vraag waaruit die ondersteuning in dat specifieke geval dan dient te bestaan; waar de betrokken burgers op dat moment bij gebaat zijn.

- Begin 2014 heeft Ferenc van Damme van de Provincie, tijdens de jaarlijkse Kultursessie van de gemeenteraad, een gesprek gevoerd / presentatie gegeven over overheidsparticipatie in de praktijk voor (kandidaat-)raadsleden en voor medewerkers.
- Eind april 2014 participeerde Olst-Wijhe in een Masterclass Close Community Coalition in Olst onder leiding van Jim Diers en Cormac Russel. Storytelling, de ABCD methode en de rol van overheden bij burgerkracht waren de belangrijkste thema's. Daarnaast zijn deelnemers Olst ingetrokken om te achterhalen wat inwoners belangrijk vinden / nodig hebben.
- April, mei, juni en september 2014: bijeenkomsten met de Plaatselijk Belangen en diverse instellingen / verenigingen over burgerkracht / kernencyclus. We hebben in breed verband doorgepraat over burgerkracht / de kernencyclus en daarin is een gezamenlijke droom verwoord en vervolgens concrete wensen benoemd (zie bijlage 3). Van daaruit zijn er afspraken en bijeenkomsten geweest tussen de Plaatselijk Belangen (zie bijlage 4 voor een artikel waarin de voorzitter van PB Herxen uitlegt waar zij zich voor inzet: burgerparticipatie).
- Vanaf jan 2015 start Olst-Wijhe Lab: elke twee weken een proeflokaal/lerend netwerk voor medewerkers.
- 5 maart 2015: bijeenkomst Provincie 'Ruimte voor avontuur' met workshops (o.a. verzorgd door Olst-Wijhe) over overheidsparticipatie.
- 3 februari 2016: Kulturhussessie met de raad over burgerparticipatie en overheidsparticipatie. Aan de orde kwamen onder andere de rollen van raad en college in trajecten die te maken hebben met burgerparticipatie en overheidsparticipatie.

3. Aanbevelingen vanuit het veld

In deze paragraaf geven we tips en methoden die elders (in binnen en buitenland) worden gebruikt. Bij het versterken van het zelf organiserend vermogen van de samenleving gaat het om

- het vergroten van individuele betrokkenheid
- de eigenwaarde en verantwoordelijkheid nemen voor bijdragen aan de samenleving
- de sociale infrastructuur ofwel overheidsparticipatie bij burgerinitiatieven.

De uitdaging ligt in het verbinden van dat zelforganiserende vermogen met andere onderdelen om zo tot wederzijdse versterking te komen.

Het gaat hierbij om het benutten en versterken van het eigenaarschap in alle soorten en maten: sociaal, moreel, fysiek. Bewoners zijn eigenaar van veel: ideeën, ruimtes, vaardigheden, contacten, passie, apparaten, verenigingen, websites, familiebanden en geld. In de uitvoering van initiatieven geldt als stelregel: eigen bronnen en eigen oplossingen eerst. Daarna zouden er pas faciliteiten geboden kunnen worden (een vangnet creëren). In de praktijk blijkt dat mensen niet veel nodig hebben om gezamenlijk ideeën uit te voeren. Op dit vlak hebben we als gemeente drie hoofdtaken:

- Zorgen voor podia waarop mensen elkaar kunnen ontmoeten zodat bronnen en oplossingen verder ontwikkeld kunnen worden

- Waar nodig bewoners helpen bij het opsporen en aanspreken van eigen kwaliteiten
- Ruimte maken en gaten dichten bij die initiatieven waar de bewoners geen eigen middelen in kunnen zetten.

ABCD (asset based community development)

De ABCD benadering geeft een weg aan om via het in kaart brengen en mobiliseren van de talenten en vaardigheden die in elke lokale gemeenschap aanwezig zijn, van binnen te werken aan economische, culturele en sociale vitale buurten. In de benadering staat het aanboren van de capaciteiten, vaardigheden en hulpbronnen die in een lokale gemeenschap aanwezig zijn centraal. Deze worden gezocht bij individuen, (informele) groepen en organisaties en associaties daarvan en bij lokale private, gemeentelijke en non-profit instituties

Er zijn een drietal uitgangspunten:

- Het werkt asset based, dus vanuit de kracht
- Het is intern gedreven, dus niet van bovenop.
- Het richt zich op de relaties: het permanent bouwen aan relaties tussen mensen, groepen en instituties is de kern van de methode. Alleen zaken in kaart brengen is uit den boze, het gaat erom dat mensen en groepen op een creatieve wijze met elkaar verbonden worden.

Het Kenniscentrum voor Grote Steden heeft de volgende strategische lessen voor gemeenten vanuit de ABCD in Nederland getrokken op basis van onderzoek:

- Laat bewoners een nieuwe wijkkaart maken. Er bestaan veel meer verbanden (ook informeel) dan traditioneel worden onderkend.
- Zoek naar nieuwe partners
- De potentiële bijdragen van groepen die op het eerste gezicht niets van doen willen hebben met wijkontwikkeling moet daarbij niet uit het oog verloren worden
- Draai de ondersteuning om naar overheidsparticipatie in burgerinitiatieven.
- Gemeenten moeten haar eigen grenzen kennen, vervang dus niet het werk van inwoners
- Sluit aan bij de bestaande vraag van de inwoners
- Heb meer oog voor de informele leiders en gangmakers in de kern
- Geef de inwoners en hun organisatie de waardering
- Zet niet teveel geld in, dat stimuleert de creativiteit niet.
- De overheid moet geduld hebben en eerst lange tijd zaaien.

Jim Diers is een autoriteit op het gebied van participatieve democratie. Hij gelooft in de kracht van de samenleving; de burgerkracht. Hij heeft de volgende tips voor gemeenten die willen werken met de mensen uit de samenleving:

- Zorg dat het gesprek onderling plaatsvindt
- Zorg voor een kleine ondersteuning
- Zorg voor een open houding
- Zorg dat we geen schade berokkenen
 - o Behoud het originele idee en vervorm het niet
 - o Verplicht de buurt niet om te denken in de bureaucratische versnippering
 - o Ga niet lichtzinnig om met de tijd van inwoners zonder resultaat weer te geven
 - o Neem nooit iets van mensen over wat ze ook zelf kunnen doen
 - o Denk niet dat instanties, instituten en stichtingen de mensen in de maatschappij vervangen
- Zorg dat barrières verdwijnen
 - o Zo laag mogelijk beslissingen nemen i.p.v. centraal
 - o Maatwerk leveren in plaats van de standaard (durf het credo gelijke monniken, gelijke kappen meer los te laten)
 - o Neem de drempel, de onbereikbaarheid weg (locatie, werktijden, taal...)
 - o Verwijder bureaucratische regels (gebruik het gezonde verstand)
 - o 'Wij weten wat goed voor u is' houding veranderen in een open houding zonder agenda
- Bouw aan de lokale veerkracht, bouw een samenleving
 - o Bied leiderschapstrainingen aan

- Werk met allerlei soorten verbanden samen: met ngo's (niet gouvernementele organisaties), verenigingen, stichtingen maar gebruik ook de informele contacten
- Bied platformen voor netwerken
- Bied andere soorten gelegenheden om elkaar te ontmoeten (geen standaard bijeenkomsten)
- Benoem de krachten uit de buurt
- Deel succesverhalen over mooie voorbeelden
- Denk verder dan alleen klantenservice en burgerparticipatie, maar kijk ook naar het ondersteunen van de gemeenschap
- Start met de kansen

Jan Rotmans, hoogleraar transitiekunde

'De Nederlandse samenleving bevindt zich in een overgangsfase. De samenleving kantelt van een centraal geleide, top-down gestuurde naar een decentrale, bottom-up samenleving. Er ontstaat een nieuwe orde, bestaande uit horizontale verbanden, zoals lokale gemeenschappen, coöperaties, sociale en fysieke netwerken. De oude sturing was centraal, geregisseerd met controle en zekerheid. De nieuwe sturing is meer gericht op het creëren van netwerken en ruimte waarbij de gemeente faciliteert en wat onzekerheid met zich meebrengt. Dit betekent voor gemeenten dat ze vooral

1. richting geven;
 - a. Duidelijke, ambitieuze kaders stellen
 - b. Werken volgens heldere spelregels / principes
 - c. Afstemmen van ontwikkelingen in samenhang
2. ruimte bieden
 - a. Innovatieruimte bieden
 - b. Belemmeringen wegnemen
 - c. Ongedachte coalities stimuleren

4.Strategische keuzes

Over het onderwerp overheidsparticipatie wordt ontzettend veel geschreven, gepraat en uitprobeerd. Elke gemeente is aan het onderzoeken wat haar rol is, instanties en verenigingen pakken de handschoen op en de ontwikkelingen gaan in een razend tempo. Belangrijk is dat we strategische keuzes maken. We kiezen ervoor om:

1. **Maatwerk** te bieden. Niet standaarden blijven vasthouden, maar luisteren naar de vraag en maatwerk bieden. De ene keer is de overheid facilitator, de andere keer propagandist of regelaar of communicator of handhaver of onderwerpdeskundige of helpdesk of regisseur of makelaar of mediator of wegwijzer of...
2. In te zetten op het **verbinden**. Creëer ontmoetingen, maak netwerken en deel kennis. Zorg voor het contact. Wat we als gemeente zouden moeten loslaten is de dominantie in het voorschotelen van oplossingen, wat we niet loslaten is het samenwerken met onze inwoners en het contact leggen.
3. Te **proeven** en te **proberen**. Durf in te spelen op signalen, pak kansen, ga het gewoon DOEN. Timmer niet alles van te voren dicht, toon lef en geef het tijd.

Daarnaast voegen we een belangrijk element toe: we sluiten alleen aan bij onderdelen waar energie voor is. Energie die uit de mensen komt, waar we al gemeente op aanhaken.

Onze ambitie is om een gemeente te zijn die verbindt, stimuleert en faciliteert met als doel om synergie te creëren. Deze strategische keuzes kunnen we op alle gebieden toepassen: zowel fysiek als sociaal. Per onderdeel zal het accent variëren, maar de uitgangspunten staan centraal. Dit geldt ook voor de wijze waarop de gemeente met de kernen samenwerkt. Ook daar zullen we deze uitgangspunten centraal stellen en concrete acties opzetten.

Schematisch kunnen we het voorgaande als samenvatting als volgt weergeven:

VISIE:

- Communicatiebeleidsplan
 - faciliteren van burgerinitiatieven
- Sociale Toekomstvisie
 - zoeken naar samenwerking
 - investeren in vitale coalities
- Kracht van Salland
 - Ondernemerschap
 - bundeling van kracht en kennis
 - samen met de bevolking
 - duurzaamheid
- Coalitieakkoord 2014-2018
- Bedrijfsvoeringsvisie "naar de organisatie van morgen"

INPUT / AANBEVELINGEN:

- Maatwerk cruciaal
- Ontmoetingen centraal
- Als gemeente
 - Richting geven
 - Ruimte bieden
- Kleine ondersteuning voldoende
- Open houding
- Koester het initiatief, neem het niet over
- Verlaag barrières
- Spreek de lokale veerkracht aan
- Laat echt los in vertrouwen

STRATEGIE:

- Maatwerk
- Verbinden
- Proeven en proberen

5. Deze concrete stappen zetten we

Het principe van dit plan is dat wij als gemeente niet alles zelf gaan verzinnen en uitvoeren, maar juist aansluiting zoeken, verbinden en stimuleren. Een uitvoerig, uitgewerkt uitvoeringsplan voor de komende jaren past dus niet binnen dit principe. Dit onderwerp vraagt om snelle acties om in te kunnen spelen op de huidige ontwikkelingen. Hieronder formuleren we een aantal algemene stappen die we gaan oppakken en vervolgens enkele concrete acties die we het komende jaar zullen uitvoeren. Vervolgens stellen we enkele zaken rondom de organisatie aan de orde.

We zien in de praktijk dat de mentaliteit van Olst-Wijhe aansluit bij de uitgangspunten in deze notitie. Enkele acties zijn namelijk al in uitvoering genomen. Olst-Wijhe wacht niet totdat we een notitie rondom dit thema hebben vastgesteld; Olst-Wijhe is al bezig met onderdelen en pakt die handschoen gewoon op. Medewerkers van de gemeente hebben al een Olst-Wijhe lab (zie hieronder voor verdere uitleg) opgericht, zijn al gesprekken met de kernen aan het voeren en proberen deze 'nieuwe' rol gezamenlijk al in te vullen. De energie werd op sommige onderdelen zo gevoeld, dat het bij dit thema hoort om het gewoon te doen. En niet alleen, maar met onze partners uit de samenleving. Echter zijn er ook nog zaken die nog niet opgepakt zijn en waar we de komende tijd wel op gaan inzetten. Het overzicht hieronder geeft de acties aan waar in onze ogen nu energie voor is. Als in de praktijk blijkt dat daar geen energie voor is, geen behoefte aan is, dan kan het best zo zijn dat we de actie aanpassen en aansluiten bij iets anders. Iets waar op dat moment meer behoefte aan is. Dat past tenslotte bij overheidsparticipatie; niet strak vastomlijnde plannen, maar aansluiting zoeken/ in beweging zijn.

Algemeen

- Persoonlijk contact: zorg voor een verbinding, wees zichtbaar zonder zelf de agenda steeds te bepalen.
- Faciliteren van burgerinitiatieven: geef echt vertrouwen, neem geen zaken over, maar geef ruimte via cocreatie, partnership en samenwerken.
- Geef ruimte in regels / faciliteiten en tijd: formuleer niet alles SMART, geef ruimte en richting op het proces.
- Zorg voor energie / stimuleer: sluit aan bij leuke ontmoetingen of organiseer zelf 'niet standaard' ontmoetingen die energie geven en waarbij netwerken en contacten leggen centraal staat.
- Maak gebruik van elkaars kracht:

Concreet

1. Maatwerk

De kern is aan zet. Momenteel heeft de gemeente ongeveer hetzelfde contact met elke kern. Een Plaatselijk Belang is het aanspreekpunt vanuit de gemeente en we hebben een kernencyclus met buurtschouwen, directieoverleggen en kernenbezoeken. Een kernenbezoek wordt voorafgegaan door een bedrijfsbezoek. Voor elke kern geldt deze cyclus, de invulling verschilt licht per kern en de invulling van de avonden worden gezamenlijk met Plaatselijk Belang bepaald. De gemeente zendt vrij veel informatie op basis van de behoefte die Plaatselijk Belang aangeeft. Het Plaatselijk Belang krijgt elk jaar een bescheiden budget waar zij zelf invulling aan geven. Voor al deze elementen geldt dat nu maatwerk gevraagd wordt door de Plaatselijk Belangen en de gemeente het maatwerk meer wil bieden. Per kern zullen we in gesprek gaan over dit maatwerk, waarbij de jaarlijkse ontmoeting centraal blijft staan. Aan de orde kan komen de rollen, de betrokkenen, de kernencyclus en eventuele budgetten. Wij organiseren de ontmoetingen om per kern maatwerk te bieden in de kerngerichte benadering. Op basis van deze ontmoetingen, wordt per kern de doorontwikkeling van de werkwijze ingevuld.

2. Verbinden

- Medewerkers / college en raadsleden gaan nog meer actief naar ontmoetingsplekken toe, zonder agenda, zonder vooraf sturing, maar voor de ontmoeting. Dus niet "standaard" op gemeentehuis afspreken, maar standaard op locatie afspreken. Je hebt een heel ander gesprek: als je in het gemeentehuis afspreekt komen de bewoners 'op bezoek', in een formele setting.

Als je bij bewoners afspreekt, kom je zelf op bezoek. Dat is een andere rol, andere setting, ander gesprek en je ziet meteen waar het gesprek over gaat (de locatie, het gebouw, het erf, het bedrijf, wat het probleem of wat de wens is...)

- Via ontmoetingen vergroten we de netwerken waarin de gemeente participeert. We praten al veel met partijen in onze samenleving. We organiseren informatie avonden, inloopsessies, houden bijeenkomsten, tafelsessies, gaan op kernenbezoek, praten met verenigingen en instellingen etc. Wij praten veel, maar luisteren wij ook echt? Zonder agenda, zonder oordelen, maar gewoon luisteren. De ene keer sluiten we aan bij al bestaande ontmoetingen, de andere keer organiseren wij inspirerende bijeenkomsten / gesprekken / seminars / trainingen waarin de ontmoeting centraal staat. De ene keer gaat een groep medewerkers op pad om naar ontmoetingsplekken te gaan en te luisteren naar onze inwoners en de andere keer organiseren we zelf iets leuks wat mensen aanspreekt, waardoor de mensen naar ons toekomen.
- Initiatiefnemers komen vaak niet binnen via een klantcontactcentrum, maar kennen de weg via hun eigen netwerk. Daarom moet je niet één centraal aanspreekpunt creëren die hét gezicht van de gemeente wordt. Ook moeten we geen team gemeenschapsvorming opzetten; het is een werkopstelling van alle professionals. We moeten zorgen dat we de eigen mensen die al met één been in de gemeenschap staan faciliteren. Dat zij zich meer begeven in de diverse netwerken en dat zij toegerust zijn om te kunnen anticiperen op initiatieven uit die samenleving. Deze collega's kunnen via het Olst-Wijhe Lab (hieronder verder toegelicht) gefaciliteerd worden zodat ze toegerust zijn om te faciliteren bij de uitvoering van een burgerinitiatief, want dat kan ingewikkeld worden. Er zou wel één digitale ingang kunnen komen: ditwillenwe@olst-wijhe.nl.
- Beter beeld krijgen van de informele en formele leiders. De formele leiders komen voort uit instanties, ngo's, verenigingen, coöperaties etc. De informele leiders zijn de mensen die in netwerken een leidersrol hebben. Dit kunnen tal van netwerken zijn: wandelgroepjes, kaartclubs, biljartclubs, sociëteiten etc. Juist in dit soort clubs zitten leiders die nog meer dan nu kunnen zorgen voor die verbinding in de samenleving. Het is bekend dat veel mensen een bijdrage willen leveren, als zij gevraagd worden. Niet door een gemeente, maar door informele leiders. Dit kunnen ook jongeren zijn; de leiders van de toekomst.
- Communiceer over grote en kleine vonken, zowel intern als extern: vertel de verhalen door de direct betrokkenen. Deze verhalen zorgen voor een sneeuwbal: mensen lezen over initiatieven, krijgen zelf ideeën voor hun eigen leefomgeving, worden aangespoord om zelf stappen te ondernemen.
- Digitale ondersteuning voor burgerinitiatieven. Er zijn verschillende digitale middelen beschikbaar die we ook in onze gemeente in kunnen zetten (bv www.ikbuurtmee.nl, www.samenmakenwedestad.nl, digitaal dorpsplein, www.oons.nl etc). We willen ook op digitaal vlak onze samenleving ondersteunen, aansluitend bij de behoefte. Dus eerst informeren naar de behoefte, vervolgens digitaal beschikbaar stellen.

3. Proeven en proberen

- Olst-Wijhe Lab. Een proeflokaal / lerend netwerk waar medewerkers contact met elkaar hebben over initiatieven vanuit de samenleving. Waarin we nieuwe initiatieven met elkaar bespreken en eerdere trajecten evalueren. Waarin voorbeelden gedeeld worden, mensen in zitten die de weg vrijmaken voor anderen. Waarin we kennis delen en
 - o stimuleren om in te spelen op burgerinitiatieven: per domein uitgesplitst waar de kansen liggen en de ontmoetingen plaats moeten vinden.
 - o belemmeringen bespreken en wegnemen (bv op het gebied van financiën, processen, risico's, verzekeringen, organisatie)
 - o afspraken met elkaar maken (richting geven): stel bv een top 10 aan gouden regels op
 - o interne mensen trainen (train de trainer programma)
 - o interne ontmoetingen organiseren, eventueel met externen (zoals uit Huus) erbij.
- Opleiden en ontwikkelen. Een onderdeel van het opleidingsprogramma voor de medewerkers richt zich op zaken als participatie en samenwerking. Dit laatste zowel intern als ook met onze partners. In samenwerking met Stimuland wordt een aantal sessies belegd over participatie in relatie tot de organisatiecompetentie samenwerking.

- Ontmoetingen raad, college en ambtelijke organisatie over burgerkracht. Als een bestuur de eigen opvattingen centraal stelt, kan het de burgerkracht frustreren... als ze vooral luisteren en alleen burgerinitiatieven volgen maken ze zichzelf irrelevant. Hoe kan een bestuur / raad haar geëigende rol behouden in de afweging van belangen? Deze ontmoetingen over dit thema moeten geen bijeenkomsten met presentaties worden, maar interactieve ontmoetingen om gezamenlijk het gesprek hierover te voeren. Daarnaast ontmoetingen met initiatiefnemers waarin ervaringen gedeeld worden.
- Afstemming financiële middelen. De gemeente is begin 2016 een Leefbaarheidsbudget gestart van € 31.900,- per jaar. Dit budget is bestemd voor initiatieven en projecten van onderop in de meest brede zin ter bevordering van de leefbaarheid in onze kernen. Het Leefbaarheidsbudget is niet gekoppeld aan een bepaald thema en bestaat naast de budgetten en subsidies voor terreinen zoals Duurzaamheid, Landschapsontwikkeling en Recreatie, Toerisme en Cultuur. Intern maken we de verbinding tussen de verschillende beschikbare middelen. Deze verbinding wordt onder andere georganiseerd in het Olst-Wijhe LAB..
- Het Leefbaarheidsbudget wordt alleen ingezet voor de financiering van initiatieven / ideeën of projecten vanuit de samenleving en is niet bedoeld voor interne procesgeldten voor overheidsparticipatie
- Niet alle initiatieven hoeven voort te komen uit of een relatie te hebben met DOP's. Initiatieven kunnen bijvoorbeeld ook kernen overstijgend zijn, van belang zijn voor de hele gemeente, of zich op andere niveaus/platforms ontwikkelen.

6. Organisatorisch

Het gedachtegoed in dit plan is zoals eerder aangegeven al omarmd. Intern is er al bij een grote groep mensen de gewenste houding en gedrag rondom burgerinitiatieven aanwezig. En er is voldoende veranderpotentie aanwezig. De medewerkers van de gemeente hebben in principe een positieve grondhouding en een aantal werkt ook al op die manier. Door in het kader van Opleiden en Ontwikkelen hier ook gericht aandacht aan te besteden, ontwikkelen we de vaardigheden verder door.

Specifieke aandacht verdienen de volgende activiteiten/onderwerpen:

- De kern aan zet
- Ontmoetingen opzoeken / organiseren:
- Communiceren over de verhalen:
- Olst-Wijhe Lab:
- Ontmoetingen college / raad:

Hoe gaan we het uitvoeren?

'Kleine' initiatieven

Vanuit de kernen zijn we al gewend aan een werkwijze waarin we 'kleine' initiatieven een helpende hand bieden en waarin we initiatiefnemers op een 'light' manier ondersteunen. Dat blijven we op die manier doen.

'Grote' initiatieven

Daarnaast zijn er initiatieven die groter zijn en een hoge potentie hebben voor de kern c.q. het gebied c.q. de gemeente. En die de gemeente dus graag wil helpen. Om deze te ondersteunen/faciliteren hebben we flexibiliteit nodig qua personele inzet om dit waar te kunnen maken. Omdat de organisatie qua capaciteit niet veel ruimte meer heeft, stellen we voor om daarvoor jaarlijks € 50.000 op te nemen in de begroting. Zodat daarmee de benodigde uren/middelen gefinancierd kunnen worden. Het college verantwoordt jaarlijks de besteding van dit budget. Het kan overigens ook betekenen dat het budget wel is besteed maar dat het (nog) niet heeft geleid tot concrete resultaten (in de zin van 'de schep in de grond'). Ook dit hoort bij overheidsparticipatie. Als gemeente zijn we hierin niet in 'the lead'. Hiervan moeten we ons wel bewust zijn.

Financiën

Met ingang van 2017 nemen we in de begroting structureel een bedrag van € 50.000 op. Dit bedrag kan gebruikt worden voor het faciliteren van een burgerinitiatief.

Voor 2016 en 2017 heeft de raad al een bedrag beschikbaar gesteld van € 31.500 voor het burgerinitiatief Olst mooier aan de IJssel. Mocht er in 2016 nog een ander burgerinitiatief komen waarvoor de gemeente wil faciliteren, dan kan door middel van een raadsvoorstel (waarin wordt aangegeven hoe we het project willen faciliteren), gekeken worden of er incidentele middelen beschikbaar gesteld kunnen worden.

Bijlage 1

Raadsvoorstel van 15 september 2008 waarin met de raad afspraken zijn gemaakt over de DOP's

Aan de raad van de gemeente Olst-Wijhe.

Raadsvergadering d.d. : 15 september 2008
Agendapunt :
Voorstelnummer : 2008/..

Portefeuillehouder : burgemeester A.G.J. Strien

0834-1-BZ-MS

Olst, 2 september 2008.

Onderwerp: Procedure dorpsontwikkelingsplannen

Inleiding

In het coalitieakkoord 2006-2010 is afgesproken dat als vervolg op de buurtaanpak, samen met bewoners, per kern een dorpsontwikkelingsplan wordt opgesteld.

Een dorpsontwikkelingsplan is een instrument om participatie van bewoners bij de vormgeving en instandhouding van hun eigen woon- en leefomgeving te bevorderen. In een dorpsontwikkelingsplan worden zowel fysieke (ruimtelijke) als economische en sociale aspecten meegenomen.

Met het instellen van een jaarlijkse buurtschouw, het overleg tussen directie en Plaatselijk Belang, het kernenbezoek door het college en het aanstellen van een contactambtenaar per kern is in de afgelopen jaren een goede basis voor de Olst-Wijhese buurtaanpak gelegd.

In aanvulling hierop biedt het opstellen van een dorpsontwikkelingsplan kansen om per kern een toekomstbeeld voor de langere termijn te schetsen.

In de kern Wesepe zijn daarmee de eerste ervaringen opgedaan. In 2005 is het dorpsontwikkelingsplan Wesepe aan de gemeenteraad gepresenteerd en inmiddels in uitvoering genomen. Hoewel het plan in eerste instantie niet geheel werd gedragen door met name Plaatselijk Belang Wesepe, is wel breed draagvlak verkregen bij de uitvoering daarvan (in onder meer de integrale gebiedsvisie Wesepe). We hebben in deze pilot geleerd dat een "klik" tussen de deskundige die het proces begeleidt en de bewoners van groot belang is. Daarnaast moet het voor een ieder duidelijk zijn dat de inhoud van het dorpsontwikkelingsplan door de bewoners wordt bepaald en niet door de deskundige. Deze ervaringen hebben we meegenomen in onze nieuwe werkwijze.

De Olst-Wijhese aanpak

In onze aanpak zijn wij uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Vanwege de relatief kleine omvang van onze kernen wordt een praktische en concrete aanpak voorgestaan; geen dikke nota's met ingewikkelde beleidsvoornemens maar een agenda voor de toekomst met een korte beschrijving van de belangrijkste onderwerpen voor de komende jaren. Deze onderwerpen worden vervolgens vertaald in activiteiten.
- In een convenant worden de afspraken vastgelegd die nodig zijn om het dorpsontwikkelingsplan uit te voeren. Daarin worden ook de partijen genoemd die een rol krijgen bij de uitvoering. Het kan zijn dat de gemeente zaken moet uitvoeren, maar het zou ook kunnen zijn dat op het gebied van veiligheid bijvoorbeeld van de politie iets wordt verwacht. Ook een schoolbestuur, de woningcorporatie, een zorginstelling of een groep bewoners kunnen een rol toebedeeld krijgen.

- De bewoners bepalen zelf de agenda. Zij formuleren dus de items (zowel sociaal als fysiek) die voor hen van belang zijn. Dit vraagt om een grote betrokkenheid van Plaatselijk Belang en de inwoners van betreffende kern. Ieder dorpsontwikkelingsplan kan om die reden op inhoud geheel verschillend zijn maar beschrijft in ieder geval:
 - de historie van de kern;
 - hoe staat het met het wonen (fysiek), werken (economisch) en de sociale infrastructuur in de kern;
 - hoe denken de inwoners zelf over de toekomst van de kern;
 - wat is hun betrokkenheid.
- Ondanks dat de uitkomsten verschillend kunnen zijn kent het proces van totstandkoming van ieder dorpsontwikkelingsplan wel dezelfde fasen (offerte, oriëntatie en inventarisatie, vaststellen onderwerpen agenda dorpsontwikkelingsplan, SMART maken van onderwerpen (wie doet wat wanneer), ondertekenen convenant, uitvoering).
- Voor het opstellen van een dorpsontwikkelingsplan wordt een deskundige ingehuurd. Plaatselijk Belang heeft een doorslaggevende stem in de keuze van deze deskundige.
- De convenantpartijen zijn verantwoordelijk voor de voortgang en de uitvoering van de afspraken zoals deze vastgesteld zijn in het convenant.
- Gedurende vier jaar na ondertekening van het convenant ondersteunt de Stichting Kulturhus Olst-Wijhe bewonersgroepen bij de uitvoering van het convenant.
- De voortgang in de uitvoering van het dorpsontwikkelingsplan is een vast agendapunt voor het jaarlijkse overleg tussen directie en Plaatselijk Belang en het kernenbezoek.
- Per dorpsontwikkelingsplan is € 50.000,- beschikbaar. De helft is nodig voor het inhuren van de deskundige, de inzet van de Stichting Kulturhus Olst-Wijhe en overige kosten voor bijvoorbeeld communicatie, zaalhuur etc. Het restantbedrag is beschikbaar voor de uitvoering van het plan.
- De provincie Overijssel betaalt mee aan het opstellen en uitvoeren van de dorpsontwikkelingsplannen. Tot en met 2009 hebben wij al afspraken hierover met hen gemaakt. Voor de periode 2009 – 2013 nemen wij dit mee in het meerjarenprogramma Vitaal Platteland.

Politiek-bestuurlijk besluitvormingsproces

Als we daadwerkelijk de participatie van bewoners bij de vormgeving en instandhouding van hun eigen woon- en leefomgeving willen bevorderen, is een positieve grondhouding ten aanzien van de realisering van de agenda van de bewoners van zowel de ambtelijke organisatie als het gemeentebestuur van groot belang. Wij raken daarmee het proces van besluitvorming en de rol en verantwoordelijkheid die ieder daarin heeft.

Dorpsontwikkelingsplannen kenmerken zich door een werkwijze waarin zij van 'onderop' worden vormgegeven. De bewoners bepalen immers zelf de inhoud van het plan. Dat kan worden geduid met de term gebiedsdemocratie. Op enig moment moet deze in verbinding worden gebracht met de formele democratie; de besluitvorming door college en raad. Het is daarom noodzakelijk om met elkaar vooraf daarover spelregels vast te stellen. Aan de hand van deze spelregels kunnen zowel bestuur als ambtenaren voorspelbaar (en daarmee ook geloofwaardig) zijn over de wijze waarop over hun plannen wordt beslist.

Vooraf is het politiek-bestuurlijk besluitvormingsproces met betrekking tot de vaststelling van het dorpsontwikkelingsplan lastig in te schatten. We weten immers niet wat de agenda van betreffende kern zal zijn en wat daarvoor nodig is.

Dit maakt het ook noodzakelijk om vooraf met elkaar overeenstemming te hebben over het politiek-bestuurlijk besluitvormingsproces in deze. Bestuurlijke overeenstemming over de werkwijze en procedure met betrekking tot het opstellen en vaststellen van de dorpsontwikkelingsplannen zorgt er voor dat 'het speelveld' voor de bewoners helder wordt. Wanneer bepalen zij, waarover besluit het college en waarover de gemeenteraad. Om die reden stellen wij u voor om in te stemmen met de werkwijze en besluitvormingsprocedure zoals beschreven in dit voorstel.

Voorgestelde procedure

Daar waar het dorpsontwikkelingsplan past binnen de vigerende beleidskaders en financiële kaders (€ 50.000,- per plan + beschikbare budgetten uit onze meerjarenbegroting) is het ondertekenen van het convenant een collegebevoegdheid.

Echter, wij realiseren ons dat uw raad graag inzicht heeft in wat speelt en leeft in onze kernen. Een dorpsontwikkelingsplan biedt dat inzicht. Om die reden stellen wij voor om u kennis te laten nemen van ieder dorpsontwikkelingsplan en het daarop gebaseerde ondertekende convenant.

Er kunnen onderwerpen in het dorpsontwikkelingsplan genoemd worden die niet binnen de vigerende beleids- of financiële kaders passen. In de meeste gevallen zal er dan een inspanningsverplichting in het convenant worden opgenomen (voorbeeld; de gemeente verplicht zich om de haalbaarheid van de aanleg van een fietspad te onderzoeken). Het besluit om deze inspanningsverplichting op te nemen in het convenant kan door ons college genomen worden (en neemt u daar kennis van). Soms kan het zijn dat snelheid gewenst is en daarom voorgesteld wordt om direct een resultaatverplichting in het convenant op te nemen. In die gevallen zal altijd, voorafgaand aan de ondertekening van het convenant, uw raad een voorstel ter besluitvorming worden voorgelegd. Bijvoorbeeld om een krediet beschikbaar te stellen voor de aanleg van een fietspad of een wijziging in het bestemmingsplan op te nemen om één van de wensen in betreffende kern mogelijk te maken.

Eind 2008 zullen wij, nadat uw instemming op de geschetste werkwijze is verkregen, deze aanpak beschrijven in een publieksvriendelijke folder.

Stand van zaken in de uitvoering

We kunnen niet voor al onze dorpen en kernen tegelijkertijd een dorpsontwikkelingsplan opstellen. In 2008 zullen de dorpsontwikkelingsplannen Elshof en Herxen opgeleverd worden en in 2009 de plannen voor Welsum, Den Nul en Boerhaar.

Het proces op de Elshof is bijna afgerond. In Herxen is wordt momenteel hard gewerkt aan het opstellen van de agenda. Eind 2008 verwachten wij dat deze gereed is. Ook in Welsum is inmiddels een start gemaakt. Tot op heden merken wij veel enthousiasme en betrokkenheid in deze kernen.

Vanuit het besef dat het opstellen van dorpsontwikkelingsplannen een continu proces betreft en er nog niet voor alle kernen een dorpsontwikkelingsplan is opgesteld, wordt in 2009 een planning voor de periode na 2009 opgesteld.

Vanwege het feit dat het dorpsontwikkelingsplan in de kern Elshof bijna gereed is en daarmee de eerste ervaringen met deze vernieuwde aanpak zijn opgedaan, hebben wij vertegenwoordigers van Plaatselijk Belang Elshof en de Raster Groep gevraagd u meer te vertellen over hun beleving van het proces en de uitkomsten van dit traject.

Wij stellen u voor in te stemmen met geschetste werkwijze en politiek-bestuurlijke besluitvormingsprocedure.

Burgemeester en wethouders van Olst-Wijhe,
de secretaris, de burgemeester,

A. Oeseburg.

A.G.J. Strien.

Bijlage 2

De volgende conclusie staat beschreven in de evaluatie van de DOP's.

Wat kunnen we concluderen uit de ervaringen van de afgelopen jaren vanuit de verschillende DOP's en de pilot Combineer en Scoor in Olst-Noord en wat we moeten meenemen voor de toekomst zijn de volgende punten:

- Belangrijk is om goed te blijven communiceren. Neem de stappen / procedure door met de werkgroepen/ inwoners. Wat kan men wanneer verwachten?
- Inwoners steken energie in het maken van plannen of het meedenken met de gemeente bij de planontwikkeling. Zij doen dit vaak belangeloos en willen hierin serieus worden genomen.
- Kijk welke projecten wel of niet geschikt zijn voor burgerparticipatie en wie welke rol heeft.
- Behoud de open houding richting de bewoners, blijf transparant en neem bewoners mee in processen etc.
- Het is van belang om realistische doelen te stellen en per situatie te verkennen welke voor- en nadelen van burgerparticipatie het zwaarst wegen. Op deze manier kan vooraf, per project besloten worden om wel of geen gebruik te maken van interactieve vormen van burgerparticipatie.
- Besef dat participatie afhankelijk is van het belang dat een bewoner zelf heeft of gemotiveerd is om mee te denken voor de leefbaarheid van de eigen leefomgeving. Ieder individu is op zijn of haar manier betrokken bij de eigen leefomgeving. De reikwijdte hiervan is zeer verschillend.
- De kernen in onze gemeente hebben veel overlappende eigenschappen, bijvoorbeeld platteland, maar zijn ook weer verschillend. Maatwerk toepassen is belangrijk.
- De methodiek van een dop is waardevol. Voor ambtenaren van de gemeente is het van belang om open te blijven staan voor de ervaringen, meningen en aanbevelingen van de bewoners. Om samen met bewoners gericht een thema te behandelen kost wel tijd maar levert veel goodwill en minder klachten op. En de creativiteit, betrokkenheid en kennis van bewoners mogen daarbij nooit onderschat worden.
- Een budget beschikbaar kunnen stellen is handig voor de kleine projecten die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden, de quick wins. Vragen of problemen kunnen soms ook op een redelijk eenvoudige manier opgelost worden wat niet veel hoeft te kosten.

Bijlage 3

Samenvatting van de uitkomsten van alle sessies. Opmerkelijk is dat in de sessies vrijwel hetzelfde benoemd werd door verschillende personen.

Algemene uitspraken

- Mensen willen zich kort verenigen, kortstondig gaan ze ergens voor als ze door de juiste personen gevraagd worden.
- De houding dat de gemeente alles wel voor de gemeenschap regelt is niet meer van toepassing.
- Minder rompslomp om dingen voor elkaar te krijgen, minder regels of wees soepel met de regels.
- Het gesprek per kern aangaan over wat kernen zelf willen regelen binnen hun kern
- Gewoon DOEN

Wat is er nodig om meer in te spelen op behoeften / initiatieven vanuit de samenleving?

- De gemeente (medewerkers, bestuur en raad) gaat meer naar de mensen toe, naar plekken waar mensen elkaar al ontmoeten.
- Sluit aan bij kwaliteiten van de kern, bied maatwerk per kern. Verschillen zijn prima, wees niet te benauwd om die verschillen allemaal te accepteren. Een kernencyclus hoeft bijvoorbeeld niet voor elke kern op dezelfde manier ingevuld te worden, lever maatwerk
- Stimuleren en luisteren
- Op verschillende niveaus kunnen loslaten
- Alle betrokkenen serieus nemen
- Gemeente zou een vangnet moeten zijn voor risico's, verzekeringen etc. Iemand die garant staat.
- Korte lijnen
- Netwerkondersteuning
- Elkaar aan durven spreken, rechtstreeks
- Een open en betrokken houding
- Meer contact, minder schriftelijke communicatie. Meer naar mensen toegaan of bellen
- Vragen wat partijen nodig hebben. Hoe kunnen we het samen aanpakken / oplossen?
- Snelheid erin houden
- Ambtenaren moeten naar ontmoetingsplekken
- Gemeente moet vooral verbinden en aanjagen
- Positief blijven, enthousiasme
- Organiseer ontmoetingen en netwerkbijeenkomsten
- Eigenaarschap daar houden waar het hoort
- Gebruik meer sociale media
- Mensen zelf de financiën laten beheren op basis van vertrouwen, daarmee groeit de betrokkenheid
- Zet ontmoetingen op waar mensen over praten zodat de info / pareltjes gedeeld worden.
- Initiatieven niet overnemen, maar ruimte bieden
- Zet als gemeente vooral je contacten in
- Zorg dat je als gemeente in beeld bent. Mensen weten niet waar ze moeten zijn, zet 1 aanspreekpunt in, geef de gemeente een gezicht
- Breng mensen bij elkaar. Organiseer ontmoetingen, netwerken
- Creëer een wederkerigheid; investeer allemaal in tijd en geld.
- Maak de verbinding, zoek combinaties met alle partners
- Maak een maatschappelijk bestemmingsplan
- Communiceer met voorbeelden, geef mogelijkheden weer. Zorg via communicatie dat het bekend is wat mensen kunnen en waar ze moeten zijn.
- Heb geen oordeel over het initiatief. De gemeente is er voor haar inwoners. Als deze inwoners het van belang vinden, dan moet de gemeente toetsen of het kan, maar niet oordelen over de inhoud
- Kijk met gezond verstand
- Sommige kernen willen wel iets met budgetten, anderen niet
- Stel maatwerk op voor de kernencyclus.

- Kernenbezoek wel gewaardeerd, maar sta open voor andere werkvormen. De gemeente moet dit bezoek niet aangrijpen om hun boodschap te zenden, daarvoor heeft ze andere kanalen. Stel de verbinding / ontmoeting centraal waardoor je makkelijker andere werkvormen / locaties kunt pakken. Laat raadsleden en collegeleden ook echt in gesprek gaan tijdens deze avonden.
- Benader mensen rechtstreeks
- Behoeftte aan een leefbaarheidsfonds met duidelijke en simpele richtlijnen voor kleine bijdragen.